

Голові разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 20.051.232
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору економічних наук, професору
Сас Людмилі Степанівні

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора, заступника
директора з наукової роботи Інституту кормів та сільського господарства
Поділля НААН України Петриченка Олександра Анатолійовича на
дисертаційну роботу Мадриги Дениса Олександровича “Організаційно-
економічний механізм забезпечення виробників продукції тваринництва
концентрованими кормами” поданої на здобуття наукового ступеня доктора
філософії
за спеціальністю 051 Економіка**

Актуальність теми дисертації. Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена необхідністю впровадження інноваційних технологій заготівлі, консервації та використання кормів, які забезпечують раціональне використання кормових ресурсів, скорочення технологічних втрат, зниження енерговитрат і собівартості виробництва продукції тваринництва. Особливої ваги ці питання набувають в умовах воєнних викликів, ресурсних обмежень та необхідності підвищення конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектору.

Дисертаційна робота Мадриги Дениса Олександровича присвячена вирішенню актуального наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад та розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами, спрямованого на підвищення ефективності функціонування кормовиробництва, розвитку тваринництва та зміцнення продовольчої безпеки.

Особливого значення, у роботі набуває розроблення теоретико-методичних і практичних підходів до формування ефективного організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами, удосконалення системи логістики, координації взаємодії учасників ринку, інтеграційних процесів та інноваційно-інвестиційного забезпечення кормовиробництва. Переконливо доведено, що, незважаючи на значну кількість

наукових праць із проблем розвитку кормової бази, недостатньо дослідженими залишаються питання удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами, розвитку інтеграційних процесів, інноваційного та інвестиційного забезпечення, а також взаємодії учасників на ринку концентрованих кормів. Позитивною рисою є комплексне дослідження інвестиційного забезпечення розвитку підприємств з виробництва концентрованих кормів в умовах воєнних викликів та макроекономічної нестабільності. Важливе практичне значення має здійснений автором аналіз факторів, що визначають обсяги виробництва концентрованих кормів, а також побудова економетричної моделі, яка дозволила встановити статистично значущий вплив посівних площ і капітальних інвестицій на виробничий потенціал кормової галузі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень і розробок Карпатського національного університету імені Василя Стефаника і є складовою частиною науково-дослідних тематик: «Моделювання процесів управління в соціально економічних системах» (номер державної реєстрації 0113U005083, 2022–2027 рр.) та «Розробка організаційно-економічного механізму удосконалення функціонування виробничо-господарських структур регіону» (номер державної реєстрації 0111U000875, 2015–2025 рр.). У рамках тем автор підтвердив тісний зв'язок роботи із науковими програмами та пріоритетними напрямками розвитку економічної науки. Отримані автором результати у вигляді моделі управління кормовими ресурсами, обґрунтування інноваційних технологій використання кормів та пропозицій щодо формування агрокластера виробників кормів є логічним складником виконання зазначених наукових тем і мають вагоме теоретичне та практичне значення.

Оцінка обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Мадриги Дениса Олександровича, забезпечується комплексним підходом до дослідження проблеми організаційно-економічного забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими

кормами, використанням сучасних загальнонаукових і спеціальних методів економічних досліджень, а також належною інформаційною базою.

Достовірність отриманих результатів підтверджується використанням статистичних матеріалів щодо розвитку тваринництва та кормовиробництва України й Івано-Франківської області, проведенням SWOT-аналізу, економетричного моделювання, оцінювання забезпеченості тваринницьких господарств концентрованими кормами, а також аналізом динаміки виробництва, використання кормів і виробничо-економічних показників галузі.

Практична спрямованість дослідження підтверджується розробленням організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами, моделі агрокластера виробників кормів, структурно-логічної моделі інноваційного розвитку системи виробництва концентрованих кормів, а також обґрунтуванням напрямів інтеграції учасників ринку та впровадження сучасних технологічних рішень.

Логічна послідовність дослідження, взаємоузгодженість теоретичних положень, аналітичних результатів і сформульованих рекомендацій, а також апробація основних результатів у наукових публікаціях і матеріалах науково-практичних конференцій дають підстави стверджувати, що наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є достатньо обґрунтованими, достовірними та мають практичну цінність.

Наукові результати дослідження характеризуються належним рівнем систематизації та узагальнення, що знайшло відображення у таблицях, рисунках і додатках. Наукову апробацію яких забезпечено через публікацію основних результатів у рецензованих фахових виданнях, шляхом їх обговорення на науково-практичних конференціях різного рівня.

Загальні висновки дисертаційної роботи є логічним підсумком проведеного дослідження, повною мірою узгоджуються з поставленими метою і завданнями, належним чином обґрунтовані та відображають вирішення важливого наукового завдання, пов'язаного з удосконаленням організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами.

Дисертаційна робота характеризується високим рівнем завершеності, внутрішньою логічною цілісністю, самостійністю виконання та належним рівнем наукового обґрунтування отриманих результатів.

Узагальнюючи викладене, можна дійти висновку, що дисертаційна робота Мадриги Дениса Олександровича є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання, а її результати мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Зміст дисертації, рівень обґрунтованості сформульованих положень, висновків і рекомендацій дають підстави позитивно оцінити виконане дослідження.

Зміст та структура дисертації. Дисертаційна робота має чітку, логічно вибудовану структуру, яка повною мірою відповідає меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження. Побудова роботи забезпечує послідовне розкриття теоретичних, аналітичних і прикладних аспектів проблеми забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами. Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків, що відповідає загальноприйнятим вимогам до дисертаційних досліджень.

У вступі автором належним чином обґрунтовано актуальність теми дослідження, яка пов'язана з потребою підвищення ефективності функціонування системи забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами та необхідності зміцнення продовольчої безпеки держави. Логічно сформульовано мету і завдання дослідження, визначено його об'єкт і предмет, висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

Зокрема, у першому розділі, на основі опрацювання літературних джерел і власних узагальнень: здійснено ґрунтовний аналіз теоретико-методологічних засад забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами, що дозволило обґрунтувати місце кормовиробництва у системі розвитку тваринництва, продовольчої безпеки держави та сталого розвитку аграрного сектору (с. 30–33), обґрунтовано економічні та організаційні засади забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами, практична реалізація яких спрямована на формування стабільної системи кормопостачання,

підвищення продуктивності тваринництва, раціоналізацію виробничих процесів та зміцнення продовольчої безпеки (с. 34); розроблено інтегрована модель забезпечення виробників тваринницької продукції концентрованими кормами, яка поєднує економічні та організаційні складові системи кормозабезпечення (с. 35); здійснено узагальнення щодо переваг кормовиробництва (с. 40-41); запропоновано напрямки державної підтримки тваринництва (с. 48); розроблено схему організаційної взаємодії у механізмі задоволення фінансових потреб стейкхолдерів сектора виробництва кормів (с. 87).

У другому розділі здійснено аналіз фактичних змін кількості сільськогосподарських тварин у підприємствах (с. 93-95), проаналізовано територіальні особливості формування кормової бази та структуру виробництва кормів у розрізі адміністративних районів області (с. 97-107); розраховано потребу в концентрованих кормах для основних видів сільськогосподарських тварин із використанням методичного інструментарію визначення потреби та коефіцієнта забезпеченості (с. 112-114); оцінено рівень забезпеченості тваринницьких господарств кормовими ресурсами та проведено його порівняльний аналіз у територіальному розрізі (с. 115-119); розроблено модель забезпечення регіону кормами, яка не є замкнутою, і фактичний обсяг ресурсів у будь який момент часу залежить від логістики, виробничих процесів та зовнішніх поставок (с. 119). Практичну цінність становить запропонований автором методичний підхід до прогнозування потреби в концентрованих кормах залежно від зміни поголів'я тварин, який забезпечує можливість кількісного обґрунтування перспективної потреби у кормових ресурсах та підвищує обґрунтованість управлінських рішень щодо розвитку кормової бази (с. 129-130).

Третій розділ має чітко виражене стратегічне та прикладне спрямування, його безперечною перевагою є: розроблення організаційно-економічних підходів до реалізації інтеграційних процесів у системі забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами (с. 162); запропонована модель формування агрокластера виробників кормів (с. 171-172), яка ґрунтується на розвитку коопераційних та інтеграційних зв'язків між учасниками ринку і спрямована на зниження виробничих ризиків, посилення конкурентних позицій та

підвищення ефективності функціонування кормової галузі; зіставлення спільних і відмінних характеристик кооперації та інтеграції у контексті кормовиробництва, що дозволило автору обґрунтувати доцільність застосування різних форм взаємодії суб'єктів господарювання залежно від особливостей організації виробництва та забезпечення кормами (с. 176). Практичну цінність мають також результати економічного обґрунтування сучасних технологічних рішень щодо використання полімерних рукавів для силосування жому (с. 190-191), кукурудзяної пасти (с. 191-193), корнажу (с. 194-196) та сирого жому (с. 196-198) у годівлі великої рогатої худоби. Наведені розрахунки підтверджують їх економічну доцільність, спрямованість на зниження витрат на кормовиробництво, підвищення продуктивності тварин, раціональне використання кормових ресурсів і зростання рентабельності тваринницького виробництва. Використання методів множинного регресійного аналізу та програмного пакета Statistica (п. 3.3) забезпечило належне аналітичне обґрунтування отриманих результатів та розширило можливості їх практичного застосування для прогнозування розвитку кормовиробництва й обґрунтування управлінських рішень у аграрному секторі.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у розвитку теоретико-методичних засад функціонування організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами та обґрунтуванні концептуальних напрямів його вдосконалення на основі інтеграційних процесів і активізації інноваційно-інвестиційного потенціалу суб'єктів підприємництва у сфері виробництва та обігу концентрованих кормів.

Найбільш вагомими науковими результатами, що характеризують особистий внесок автора, представлені за такими напрямками:

- вперше обґрунтовано напрями удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами з урахуванням інституційних умов воєнного часу, розвитку інтеграційних процесів, а також пріоритетів інноваційного й інвестиційного забезпечення системи «виробництво – розподіл – обмін – споживання» концентрованих кормів;
- удосконалено понятійно-термінологічний апарат трактування сутності

«забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами» як системно організованого процесу, що враховує регіональні особливості, логістичні, ресурсні та воєнні ризики;

- удосконалено методичний підхід до оцінювання тенденцій розвитку кормової бази тваринництва на основі аналізу динаміки й структури виробництва кормів та виявлення територіальних особливостей її формування;

- удосконалено механізм реалізації інтеграційних процесів у системі забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами, що поєднує маркетингові, логістичні, інвестиційні, організаційні та інституційні інструменти розвитку вертикальної, горизонтальної, кооперативної, фінансової й технологічної інтеграції;

- науково-методичний підхід до оцінювання факторів впливу на динаміку виробництва кормів із використанням множинного регресійного аналізу, що дозволив визначити ключову роль сировинного потенціалу та інвестиційної активності у формуванні виробничих можливостей кормової галузі;

- набули подальшого розвитку обґрунтування: класифікації чинників забезпечення тваринництва концентрованими кормами; напрямів взаємодії учасників ринку концентрованих кормів на основі оцінки можливостей основних стейкхолдерів; структурно-логічна модель інноваційного розвитку системи виробництва і використання концентрованих кормів, яка інтегрує технологічну, цифрову та економічну складові, забезпечуючи взаємозв'язок автоматизації виробництва, цифрового моніторингу, логістичного забезпечення та економічного регулювання процесів кормовиробництва;

- обґрунтовано комплекс інноваційних технологічних рішень щодо заготівлі, консервації та використання кормів, реалізація яких забезпечує підвищення ефективності використання кормових ресурсів, зниження матеріало- та енергоємності виробництва, поліпшення продуктивності тварин і зміцнення конкурентних позицій вітчизняних виробників продукції тваринництва.

Вагомим здобутком автора, що істотно посилює наукову новизну та практичну значущість дисертаційного дослідження, є розроблення та наукове обґрунтування моделі формування агрокластера виробників кормів, а також

організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами. Запропонований підхід ґрунтується на комплексному поєднанні виробничих, логістичних, інвестиційних, інноваційних і цифрових складових, що забезпечує системну взаємодію учасників ринку кормів, підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу, зміцнення конкурентоспроможності аграрного сектору та стабільності кормозабезпечення. Практичну цінність мають також розроблені автором підходи до управління ризиками, розвитку інтеграційних процесів і впровадження інноваційних технологій у кормовиробництві, що створює науково обґрунтовані передумови для підвищення продуктивності тваринництва, забезпечення продовольчої безпеки держави та сталого розвитку сільських територій.

Практичне значення та впровадження результатів дослідження. Отримані автором наукові результати характеризуються вагомою теоретичною та практичною цінністю.

Про належний рівень практичної апробації та прикладної цінності отриманих результатів свідчать документи, що підтверджують їх упровадження в діяльність: Департаменту агропромислового розвитку Івано-Франківської обласної державної адміністрації, де використано розробки автора щодо удосконалення системи організації кормозабезпечення виробників тваринницької продукції та підвищення ефективності логістичних потоків постачання концентрованих кормів (довідка № 672/042-11/03 від 04.12.2025 р.); Лисецької селищної ради Івано-Франківської області, де результати дослідження застосовано під час аналізу потреб виробників тваринницької продукції у концентрованих кормах, розроблення програм підтримки аграрного сектору та формування стратегічних напрямів розвитку кормовиробництва (довідка № 516/01-27 від 09.10.2025 р.); ТзОВ «ГАДЗ-АГРО», у діяльності якого наукові розробки автора використовуються для стратегічного планування виробництва концентрованих кормів та оцінювання економічної ефективності функціонування підприємства (довідка № 48 від 20.08.2025 р.); а також у навчальному процесі Карпатського національного університету імені Василя Стефаника під час викладання дисципліни «Економічна діагностика підприємств», де використовуються теоретико-методичні положення автора щодо

формування й удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами та методичні підходи до оцінювання ефективності його функціонування (довідка № 03.04-29/24 від 17.11.2025 р.).

Структура та логіка проведеного дослідження свідчать про послідовне вирішення поставлених наукових завдань, що забезпечило досягнення визначеної мети дисертаційної роботи.

Повнота викладення наукових положень, матеріалів, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Основні результати дисертаційного дослідження достатньою мірою апробовані та висвітлені у наукових публікаціях автора. Всього за темою дисертаційного дослідження опубліковано 8 наукових праць, з яких 4 статті – у фахових наукових виданнях, включених до наукометричних баз, та 4 публікації апробаційного характеру, загальним обсягом 4,53 ум. др. арк. (власний доробок авторки 3,90 ум. др. арк.). В сукупності, усе це засвідчує належний рівень апробації та оприлюднення результатів дисертаційного дослідження.

Аналіз наукового доробку Мадриги Дениса Олександровича підтверджує повноту висвітлення основних положень і результатів дисертаційної роботи. Опубліковані праці відображають ключові елементи наукової новизни, містять розвиток теоретико-методичних положень, обґрунтування організаційно-економічних рішень та практичних рекомендацій, що забезпечує належний рівень репрезентативності отриманих автором наукових результатів.

Дотримання принципів академічної доброчесності. У дисертаційній роботі дотримано принципів академічної доброчесності. Використання наукових ідей, положень, результатів досліджень та текстових запозичень інших авторів супроводжується належними посиланнями на першоджерела, а в наукових публікаціях, виконаних у співавторстві, чітко визначено особистий науковий внесок здобувача.

Мова і стиль викладення результатів. Дисертація виконана у формі кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису та відповідає усталеним вимогам до структури й оформлення дисертаційних досліджень. Структура роботи

є логічною та внутрішньо узгодженою і включає анотацію, список опублікованих праць за темою дисертації, зміст, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки.

Роботу викладено державною мовою на належному науковому рівні. Послідовність викладу матеріалу, аргументованість наукових положень і належна культура академічного письма забезпечують цілісність дослідження та сприяють повному сприйняттю його основних результатів.

Основний обсяг дисертації становить 274 сторінок комп'ютерного тексту. Робота містить 22 таблиці, 32 рисунки, 6 формул, 5 додатків. Список використаних джерел включає 238 найменувань на 28 сторінках.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Загалом дисертаційна робота є цілісним, логічно структурованим і завершеним науковим дослідженням, виконаним відповідно до встановлених вимог щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Водночас окремі положення роботи мають зауваження і потребують додаткового обговорення, зокрема:

1) зроблено теоретично досконалий і методично доведений висновок щодо сутності економіко-організаційних забезпеченості господарств кормами (п. 1.1), проте не до кінця зрозумілим є визначення на кшталт «постачання виробників тварин (с. 34) – незрозуміло, що за «виробники тварин»;

2) не до кінця зрозуміло на основі яких результатів наукового пошуку зроблено висновки, що «інституційно-регуляторні ризики в системі постачання виробників тваринницької продукції концентрованими кормами спостерігаються через нестабільність регуляторного середовища» (с. 50);

3) додаткового пояснення і чіткої методичної кваліфікації потребує твердження автора про те, що: «важливим визначальним фактором ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств є економічна доступність концентрованих кормів, яка передбачає комплексний аналіз динаміки цільових показників, структури витрат на їх придбання та кореляційних зв'язків з рівнем продуктивності тваринництва» (с. 110);

4) запропонований у п. 3.1 роботи механізм (с. 162 – рис. 3.1) не містить означення результативності його функціонування, адже представлений виключно

як процес інтеграційної взаємодії без вказування, що саме у кінцевому вимірі забезпечить – який ефект.

Однак зазначені зауваження не знижують позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Загальний висновок. З огляду на актуальність, новизну, важливість отриманих автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Мадриги Дениса Олександровича на тему “Організаційно-економічний механізм забезпечення виробників продукції тваринництва концентрованими кормами” відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» зі змінами та доповненнями та постанові Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» зі змінами та доповненнями, а її автор Мадрига Денис Олександрович заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Офіційний опонент:

**доктор економічних наук,
професор, заступник директора
з наукової роботи Інституту
кормів та сільського господарства
Поділля НААН України**

Олександр ПЕТРИЧЕНКО